

Animalizam u europskoj umjetnosti

Aljinović, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:005548>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

DIPLOMSKI RAD
ANIMALIZAM U EUROPSKOJ UMJETNOSTI

PETRA ALJINOVIĆ

Split, studeni 2022

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

DIPLOMSKI RAD
ANIMALIZAM U EUROPSKOJ UMJETNOSTI

Studentica: Petra Aljinović

Mentor: doc. dr. sc. Marija Brajčić

Split, studeni 2022

Sadržaj

Sažetak.....	4
Summary	4
Uvod	1
1. Animalizam	1
1.1. Europska umjetnost	3
2. Animalni prikazi u prapovijesti	4
2.1. Špiljsko slikarstvo.....	4
2.2. Paleolitička umjetnost	5
2.3. Mezolitička umjetnost.....	6
2.4. Neolitička umjetnost	7
3. Animalizam u slikarstvu metalnog doba	8
4. Animalizam u antičkom slikarstvu	9
4.1. Grčka umjetnost	9
4.2. Rimsko slikarstvo	10
5. Ranokršćanska umjetnost	11
6. Animalizam u predromanici	13
7. Animalizam u romanici	14
8. Animalizam u gotici	16
9. Animalizam u renesansi.....	17
10. Animalizam u baroku.....	20
11. Animalizam u 19. st.	24
12. Animalizam u 20 st.	29
13. Zaključna razmatranja	35
Literatura	38
Izvori slika	40

Sažetak

Ovaj rad proučava animalističke motive kroz povijest europske umjetnosti, od prapovijesti do modernog doba. Rad se bavi pitanjima te na iste traži odgovore: Na koji način je čovjek povezan sa životinjama? Što životinje ljudima predstavljaju te kakvu simboliku nose kroz povijest? Zašto su prikazi životinja prisuti u umjetnosti kroz cijelu povijest? Odakle potječu animalistički prikazi te kako se manifestiraju danas? U ovom radu prolazimo kroz povijesna razdoblja od paleolitika i špiljskog slikarstva sve do modernog doba i današnjice te proučavamo animalističke prikaze u umjetnosti u području slikarstva. Uočavamo povezanost animalizma sa religijom, vjerovanjima, kulturom, društvom i filozofijom. Rad donosi odgovore na gore postavljena pitanja, sa mnoštvom primjera koji prate povijest umjetnosti u Europi, od paleolitika, preko Egipatskog slikarstva, rimskog i grčkih vaza, do gotike, ranokršćanske umjetnosti, predromanike i romanike. Govorimo o renesansnim umjetnicima kao što su Leonardo da Vinci i Michelangelo. Pratimo razdoblje baroka i dolazimo sve do moderne umjetnosti 19. i 20. stoljeća čiji su predstavnici često koristili animalističke motive u svojim djelima, tu spominjemo umjetnike svih vremena i njihova remek djela kao što su Pablo Picasso, Edvard Munch i Salvador Dali.

Ključne riječi: umjetnost, slikarstvo, Europa, umjetnici

Summary

This paper studies animalistic motives throughout the history of European art, from prehistory to modern times. The work deals with questions and seeks answers to them: In what way is man connected with animals? What do animals represent to people and what symbolism do they carry throughout history? Why are representations of animals present in art throughout history? Where did animalistic displays come from and how are they manifested today? In this paper, we go through historical periods from the Paleolithic and cave paintings up to modern times and today, and we study animalistic representations especially in the field of painting. We are seeking connection of animalism with religion, beliefs, culture, society and philosophy. The paper provides answers to the above questions, with a multitude of examples that trace the history of art in Europe, from the Paleolithic, through Egyptian painting, Roman and Greek vases, to Gothic, early Christian art, pre-Romanesque and Romanesque. We are talking about Renaissance artists such as Leonardo da Vinci and Michelangelo. We follow the Baroque period and come all the way to the modern art of the 19th and 20th centuries whose representatives often used animalistic motives in their works, here we mention artists of all time and their masterpieces such as Pablo Picasso, Edvard Munch and Salvador Dali.

Key words: art, paintings, Europe, artists

Uvod

1. Animalizam

Umjetnici, znanstvenici i filozofi oduvijek su bili zainteresirani za životinje i njihovo proučavanje. Motivi životinja jedni su od najranijih motiva koje su ljudi prikazivali u paleolitiku. Od samog početka likovnog izražavanja prikaz životinja postao je simbol. Razni simbolizmi ovise o sociokulturnom i povijesnom društvenom dobu. Svako je kulturno razdoblje stvaralo vlastite simbole, ponekad odbacujući simbole iz prethodnih razdoblja, a ponekad ih tumačeći kao značenja koja su do tada bila nepoznata (Baćani, L. 2016).

Ljudi su od najranijih dana živjeli zajedno sa životinjama. Narodi staroga svijeta pripitomljavali su životinje, držali ih i putovali s njima. Često su lovili životinje za sport, ali i za hranu, koristili konje u bitkama te se divili moćnim i egzotičnim životinjama iz dalekih udaljenosti. Njihov prikaz nalazimo na ostacima raznih materijala, od slikane keramike i gline, klesanog kamena do plemenitih metala. Najvažnija komponenta je naravno korištenje životinja u vjerske svrhe. Životinje se povezuju s bogovima i koriste se za traženje pomoći i zahvaljivanje Bogu. Stoga ne čudi da su životinje imale važnu ulogu u životu naroda u starome vijeku (Vraneković, N. 2016.). Kronološki proučavani, prvi pisani simboli životinja mogu se pratiti unatrag do paleolitika kada su prvi prikazi pronađeni u špiljama (Altamira, Rouffignac), te neolitika u kojem se pak razvio animizam, (anima-duša), vjerovanje da svako živo biće ima dušu, pa su prikazi životinja dobili i spiritualno značenje. Daljnjim razvojem kulture, osim duhovnosti, životinje su poprimile obilježja mističnog, povijesnog, kršćanskog i alegorijskog značenja (Baćani, L. 2016.).

Grčki filozof Aristotel (384. pr. Kr., Stagiera, Grčka - 322. pr. Kr., Halkida, Grčka) razmatrao je granice između životinja i ljudi u svom djelu „Povijesti životinja“, sve do suvremenog pisca Yuval Noah Harari (r. 1976., Izrael) koji razmatra ovo pitanje u svojoj knjizi djelo Sapiens - Kratka povijest čovječanstva (2011). Životinje se, osim u likovnoj umjetnosti, često pojavljuju i u književnoj i dramskoj umjetnosti. Poput Gregora Samse, kojeg pisac Franz Kafka (1883., Češka- 1924., Austrija) transformira u kukca ili Orwellove (pisac George Orwell, 1903., Indija- 1950., Ujedinjeno Kraljevstvo) farme (Životinjska farma, 1945.) na kojoj životinje prolaze kroz iste probleme kao i tadašnje društvo, a umjetnik je često koristio životinje umjesto ljudi kako bi karikirao problem ili ga prikazao iz druge perspektive. Dječje basne uče djecu društvenim normama kroz životinje ili crtane filmove o životinjama koji odražavaju vezu između ljudi i životinja (Leko, A. 2016).

U Rječniku simbola (Usp. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, Rječnik simbola, 2007., str. 912. prema Pavliš, 2020.) opisuje se stalna prisutnost životinjskog u ljudskoj svijesti: „Životinje koje se često pojavljuju u snovima i u umjetnosti djelomična su čovjekova poistovjećenja: one su njegovi aspekti, slike njegove složene naravi, zrcala njegovih dubokih poriva i njegovih ukroćenih ili divljih nagona. Svaka odgovara jednom dijelu nas, bilo da je on već uključen ili ga tek valja uključiti u usklađeno jedinstvo osobnosti.“

Prema Nikoli Viskoviću (1998) postoje šest osnovnih pristupa prema životinji, svaki drugačiji od prethodnog, a to su: ekonomski, simbolički, umjetnički, osjećajni, znanstveni i etički, Ovi pristupi se u praksi miješaju i kombiniraju, gotovo nikad se međusobno ne isključuju, te se rijetko javljaju kao jedan poseban pristup. Od šest pristupa navodimo prva četiri kao najbitnija za shvaćanje odnosa prema životinji.

Ekonomski pristup jedan od najstarijih čovjekovih interesa za životinju, ili prema darvinističkim riječima Geralda Durrella - za "druge životinje", ovdje se ističe srodstvo čovjek-životinja. Stoga su u ekonomskom pristupu životinje bitne za naše materijalne potrebe kao sirovine za hranu, odjeću, rad i prijevoz, proizvodnju, liječenje pa čak i rekreaciju. Ovdje nema razlike između životinja i biljaka, tla, vode, kamenja i bilo čega drugog što je dostupno. Nažalost, životinje su ovdje samo sredstvo našeg fizičkog postojanja.

Simbolički pristup star je gotovo koliko i ekonomski. Tu su životinje svedene na simbole nekih važnih kolektivnih misli, ponajviše magije i religije, ali i morala i politike. U većini antičkih, ali i u svim urođeničkim arhaičkim zajednicama postajao je kult životinja. Danas se sumnja da su u tim zajednicama magija, totemizam i zoo religijski likovi značili obožavanje životinja, no nesumnjivo su životinje izazivale divljenje kod čovjeka toga doba.

Umjetnički pristup prema Viskoviću (1998) postoji od davnina što nam dokazuje pećinsko slikarstvo. „Što više idemo u prošlost to ga je teže razlikovati od simboličkog no i tu postoji specifična razlika. Umjetnost Zapada je sve do srednjeg vijeka bila izrazito simbolizirajuća pogotovo u religiji i u politici, a gdje su animalistički motivi bili osobito česti, no životinje su tada bile samo sastavni dio realističkih kompozicija kao što su djela nekih umjetnika u kojima životinja ima sekundarnu ulogu, dok u renesansnoj i modernoj umjetnosti životinje postaju važan dio pejzaža i domaćih ambijenata, a katkad su bile u ulozi samostalnih tema umjetničkih djela“.

Po pitanju osjećajnog ili sentimentalnog pristupa Visković(1998) navodi da je i ovaj tip interesa za životinje postojao je i u povijesti, ali je karakterističan upravo za naše stoljeće, Poznat nam kao zapadnjačka pet-kultura „, kućnih ljubimaca“. U pozitivnom smislu, on se odnosi samo na određene vrste životinja, krug je po tom pitanju vrlo sužen s obzirom da se

odnosi najčešće na pse, mačke, konje, ribice ili hrčke.

Autorica Abigail Cain (2017) donosi pojašnjenja simbolike životinja odnosno animalističkih motiva koje najčešće uočavamo na slikarstvo kroz povijest europske umjetnosti. Simbolika psa, barem u umjetnosti, nije uvijek čovjekov najbolji prijatelj. Kroz povijest simbolika psa na umjetničkim dijelima je različita te varira kroz povijesna razdoblja od budnosti, vjernosti i mudrosti do ljutnje, razvrata i pohlepe. Višestoljetna reputacija zeca kao plodnosti dovela je do toga da postane simbol požude. Kao takva, često prati Veneru na renesansnim slikama. Nasuprot tome, smatralo se da zec kraj nogu Djevice Marije predstavlja pobjedu nad osjećajima seksualne potrebe. Međutim, stvaranjem mita da se kunići mogu razmnožavati bez partnera doveo je do drugačijeg tumačenja da životinja označava djevičansko rođenje i čednost općenito. Paun sjajne boje postala je simbol besmrtnosti u kršćanskoj umjetnosti, proizlazeći iz drevnog vjerovanja da se njezino meso nikada ne raspada. Nalazi se u većini renesansnih jaslica kao podsjetnik na Kristovo uskrsnuće, a time i vječni život. Tendencija pauna da se šepuri dok pokazuje svoj kitnjasti rep također je dovela do asocijacija na ponos i taštinu.

1.1. Europska umjetnost

Europska umjetnost je umjetnost europskih zemalja i umjetnost nastala u oblicima prihvaćenim u tim zemljama. „Geografski Europa je zapadni dio velike kopnene mase Euroazije, koja se pruža između Atlantskog i Tihog oceana. Europsko kopno ima oblik poluotoka omeđenoga na sjeveru Karskim i Barentsovim morem, na zapadu Atlantskim oceanom i Sjevernim morem, a na jugu Sredozemnim, Crnim i Azovskim morem te Kaspijskim jezerom. Istočna, kopnena granica između Europe i Azije mijenjala se tijekom povijesti. Danas je konvencionalno prihvaćena granica koja ide istočnim podnožjem gorja Urala kroz Kerčka vrata i preko Crnoga mora do Bospora i Dardanela. S otocima (Irska, Velika Britanija, Ferojski otoci, Island, Sicilija, Korzika, Sardinija, Kreta i dr.) obuhvaća 10 366 900 km ili približno 7% površine svjetskoga kopna. U smjeru sjever–jug pruža se u duljini od 3900 km, a u smjeru istok–zapad približno 5200 km. Najsjevernija je točka Europe Knivskjellodden na norveškom otočiću Magerøju, 71°11'N (najsjevernija je točka europskoga kopna rt Kinnarodden na poluotoku Nordkinnu). Na kopnu je najjužniji rt Tarifa (Španjolska) na 36°N, najzapadniji rt Roca (Portugal) na 9°30'W, a najistočnija točka nalazi se u sjevernom Uralu na približno 68°E (Rusija). Od Afrike je Europa udaljena u Gibraltarskim vratima 13 km, a u Sicilskom prolazu (između Sicilije i Tunisa) 145 km“ (Hrvatska enciklopedija). Utjecaj europske kulture pa tako i europske umjetnosti širio se i izvan europskih geografskih granica pa tako utjecaj europske

kulture i umjetnosti se javlja u gotovo svim dijelovima svijeta, a posebno na Sjeverne i Južne Amerike te Australije.

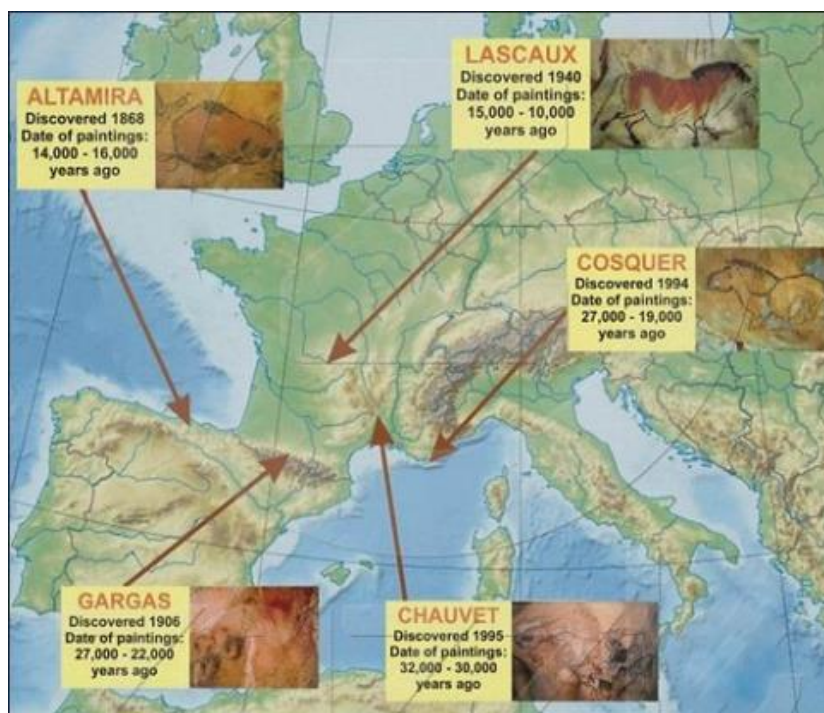
„Umjetnost se definira kao ukupnost ljudske duhovne djelatnosti s pomoću sredstava kojima se izražava estetsko iskustvo, uključujući stvaranje, stvoreno djelo i doživljaj djela. U naravi je umjetnosti težnja da sebe prevodi u objektivno postojanje oblikovanjem osjećaja ili zamisli, te naknadnim djelovanjem na doživljaj djela. Izvor je umjetnosti spoznaja ideje, unutar koje se subjekt oslobađa svoje individualnosti i nestaje u objektu umjetnosti, u kojem se razotkriva njezina čista bit. Prema F. W. J. Schellingu umjetnost je najviši stupanj čovjekove duhovne djelatnosti, ostvarenje slobode i nužnosti, svjesnoga i nesvjesnoga, subjekta i objekta, konačnoga i beskonačnoga“ (Hrvatska enciklopedija).

2. Animalni prikazi u prapovijesti

2.1. Špiljsko slikarstvo

„Povijest simbolizma pokazuje da sve može poprimiti simboličko značenje: prirodni objekti (kao što je kamenje i bilje, kao što su životinje, ljudi, brda i doline, sunce i mjesec, vjetar, voda i vatra) ili predmeti što ih je napravio čovjek (kuće, brodovi .ili automobili, ili čak apstraktni oblici (brojevi, ili trokut, kvadrat i krug). Zapravo, sav je kozmos mogući simbol“ (Jung,1987:232) „ Čovjek sa svojom sklonošću prema stvaranju simbola nesvjesno pretvara objekte ili oblike u simbole (čime pridaje veliku psihološku važnost) i zatim ih izražava i u svojoj religiji i likovnoj umjetnosti. Isprepletana povijest religije i umjetnosti, koja seže natrag do pretpovijesnog doba , zapis je što su ga naši preci ostavili o simbolima koji su im bili važni i dirljivi.“ (Jung, 1987:232)

Vjeruje se da su špilje i crteži na stijenama izvorno bili religijska mjesta, o čemu svjedoči i zabrana pape Kaliksta II., koji je u 15. stoljeću zabranio religijske obrede u "špilji s konjskim slikama". Na slikama se vide životinje koje je čovjek promatrao u prirodi i pamteći njihovo kretanje vrlo vješto i vjerno ih portretirao, slikajući i njihovo kretanje, ali ovo promatranje životinja nije zbog potrebe slikanja, umjetničkog prikaza životinje u špilji. , već iz primarne potrebe za preživljavanjem, što je pružao za lov na životinje. Na taj način nastaju slike i skulpture kao ritual "duhovnog obreda" posvećenog lovu na životinje (Banjac, 2020). Što se više vraćamo u prošlost i govorimo o primitivnijem društvu, to ga više trebamo razumjeti. Dakle, plemenski poglavica prerušen u životinju ne samo da predstavlja tu životinju, već i jest ta životinja. On predstavlja plemenskog pretka i samim time prvobitnog boga (Banjac, 2020).

Slika 1. Umjetnost pretpovijesne Europe

/izvor: <https://www.flickr.com/photos/algargos/8511106556/>

2.2. Paleolitička umjetnost

Ljudsko likovno izražavanje počinje u prapovijesti za vrijeme kamenog doba. Prvo se javlja slikarstvo i skulptura, a kasnije i arhitektura. Paleolitička umjetnost, ((grč.) palaios - star, lithos - kamen) nastaje u mlađem paleolitiku oko 32 000 godina pr. Kr. i traje do otprilike 11000 godina pr. Kr. Umjetnost za vrijeme paleolitika se može podijeliti na dvije kategorije: spiljsku umjetnost te nosive komade, male figurice i dekorirane predmete (Bolčević, 2016).

Prikaz životinja ne mora uvijek biti posvećen lovu, pojedinačna slika u tu svrhu ionako malo govori. Stanje nalazišta ponekad ukazuje na kulturu prostora u kojima su slike, reljefi i crteži morali su imati unaprijed određenu namjenu. Posebna ljepota najranijih umjetničkih djela nije puka slučajnost, može se smatrati prirodnom posljedicom okolnosti u stvarnom svijetu. Dakle, slika, a prije svega slika životinje i čovjeka, ne nastaje međuigrom oblika, već kao odraz stvarnosti s potpuno definiranom namjerom. Slika je trebala utjecati na tijek stvari i zato je razumljiv izuzetan realizam s kojim likovno izražavanje počinje već oko četvrtog i posljednjeg ledenog doba. Uz muškarce i žene, odnosno ljude, životinje su također središnja tema paleolitske umjetnosti. Kao i ljudi, životinje se ne prikazuju radi figuralnih ukrasa, već radi određene namjene, funkcije i svrhe (Bolčević, 2016)

Lov kao čovjekova potreba za preživljavanje uvjetuje čovjekov odnos prema životinji. Najljepši uzorci sitne plastike potječu iz jugozapadne Europe, gdje su otkriveni i prekrasni crteži životinja po spiljama (Bolčević, 2016). 1878.g., u špilji Altamira u Španjolskoj, pronađena je paleolitska slika velikog bizona. Nacrtna je crnom bojom i zemljanim tonovima. Slika prikazuje ranjenog bizona koji se još uvijek bori. Oružje kojim je bizon ranjen simbolizira je smrt. Čovjek ubijanjem bizona osigurava sebi život. Smatra se da je slika nastala oko 15 000. – 10 000. g. pr. Krista. (Davies, P., Denny, W. B., Hofrichter, F.F., Jacobs, J.F., Roberts, A.S. i Simon, D. L., 2008. prema Pavliš, 2020.)

Slika 2. ranjeni bizon, <https://dunjalucar.com/2019/06/22/poceci-umjetnosti/>

2.3. Mezolitička umjetnost

Mezolitik je razdoblje srednjeg kamenog doba od otprilike 10.000 do 6.500 pr. Kr. Promjene između paleolitika i mezolitika vidljive su u tematskim i stilskim značajkama koje su bile rezultat promjena načina života. Bilo je to razdoblje sofisticiranijih načina razmišljanja koji su se tek kasnije oblikovali u likovnim prikazima. U mezolitskom slikarstvu korištena je samo jedna boja, koja se nanosila plošno. Likovi životinja i dalje su se prikazivali realistički, dok je u prikazima ljudi napušten realizam i pojavila se stilizacija. Kako bi dočarao radnju skupine organiziranih lovaca, mezolitski je umjetnik morao organizirati figure na slici, a samim time i kompoziciju (Pavliš, 2020).

Slika 3. Mezolitička umjetnost,

https://hr.wikipedia.org/wiki/Mezolit%C4%8Dka_umjetnost#/media/Datoteka:RockCarvings_in_Alta.jpg

2.4. Neolitička umjetnost

Neolitik je mlađe kameno doba koje počinje oko 6.500 godina pr. Kr. Pojavom zemljoradnje i stočarstva nastavilo se sve do 3500. pr. kr. Bilo je to razdoblje kulture stočara, koji su gradili kuće i naseljavali se u skupinama umjesto da se sele, što je rezultiralo sjedilačkim načinom života. Pojedine europske regije dosegle su stupanj neolitske civilizacije u sasvim drugo vrijeme. Neki kulturni elementi prenose se migracijom, dok se drugi prenose grupnim kontaktom, pa ne stižu uvijek na neko područje u isto vrijeme. Mlađe doba obilježeno je i pojavom keramike, proizvodnjom keramike i novim tehnikama obrade kamena. Keramika za svakodnevnu uporabu bila je jednostavna i nepreciznog oblika, dok su žrtvene posude bile bogato ukrašene. Oblici koji potpuno stilizirano ukrašavaju površinu poprimaju čisto geometrijske forme, dakle govorimo o apstraktnom izgledu i pojavi apstrakcije (Pavliš, 2020).

U neolitiku je preobrazba svijeta od lovaca do zemljoradnika i pastira imala važnu ulogu u slikarstvu, jer nužno u prvi plan stavlja ostale slikarske motive koji se do sada nisu javljali. U Skandinaviji i susjednoj Kareliji, slika o divljini ostaje ista kao u prošlosti. A takvi motivi mogu doći samo od lovaca. Od zapadne obale Norveške pa sve do sjeverozapadne Rusije vidjet će se pećinske slike u različitom broju. Iz doživljajnog svijeta, umjetničke teme neolitskih ribara i lovaca predstavljene su različitim stilovima. Nekoliko špiljskih karata je u boji, većina je utisnuta, a neke su ugravirane. Prikaz uzorka vrlo je shematičan. Uglavnom se misli na životinje, odnosno lov i na divljač, poput sobova i medvjeda, ali i na ribe i tuljane. Svi ljudski likovi imaju lukove ili strijele, pa su označeni kao lovci. Većina nalazišta takvih slika leži na

obalama rijeka i jezera te uz vodopade, gdje se još uvijek nalaze pojilišta, prijelazi za divljač te ribolovna područja (Pavliš, 2020).

3. Animalizam u slikarstvu metalnog doba

Stari Egipćani nisu poznavali pojam „umjetnosti“. Ona je moderni pojam kojim suvremeni čovjek pokušava prikazati razna dostignuća pojedinih kultura i civilizacija ili današnjeg čovjeka. Motivaciju za izradu brojnih umjetničkih djela stoga treba tražiti negdje drugdje. Egipćani su vjerojatno svoja „djela“ izrađivali kao svojevrsni odraz vlastitih religijskih obreda i običaja budući da su oni igrali vrlo važnu ulogu u njihovu svakodnevnom životu. Inspiraciju i motivaciju nalazili su u vrlo kompleksnoj religiji u kojoj dominiraju brojni mitovi stvaranja i ciklusi vezani uz pojedina božanstva ili u životnoj filozofiji u kojoj rijeka Nil ima dominantu ulogu sa svojim godišnjim poplavama (Tomorad, 2012).

„Sačuvana staroegipatska „umjetnička“ djela prikazuju bogove, ljude, vjerska i mitološka razmišljanja i svijet koji ih okružuje (egipatsko podneblje, životinje, biljke). Staroegipatski svijet odraz je prirodna poretka odnosno neprestane borbe dobra i zla, pravde i kaosa te se često prikazuje u plošnoj formi (reljefna umjetnost i raznovrsne slike na zidnim površinama i posuđu) i u trodimenzionalnom prostoru (arhitektonski objekti i skulptura)“ (Tomorad, 2012).

„Najstarija keramika je crveno obojena s crnim rubom, a u kasnijim razdobljima sve se češće pojavljuje crveno obojena keramika dodatno ukrašena bijelim geometrijskim ornamentima s prikazima životinja (gazela, žirafa, nilski konj, gušter, krokodil, ptica flamigo, škorpion), lova, raznih biljaka te plovidbe Nilom na brodovima izrađenim od trske. Među brojnim očuvanim zidnim slikama posebno se ističu Ptice na drvetu agacije iz grobnice Khnemhotepa u Beni Hasanu“ (Tomorad, 2012).

U antičkom Egiptu, fauna je bila jako raznolika. Bilo je slonova, lavova, gazela, antilopa, leoparda, žirafa, divlje stoke, vukova, hijena, mungosa, krokodila, zmija, riba (jegulja, sabljarki), čaplji, krava, bikova i ptica (sokola, orlova). Mnogo Egipćana je držalo mačke i pse u kućama, baš kako ih držimo i danas. Bili su jako povezani s ljubimcima, pogotovo u smrti. Ljubimce su mumificirali za zagrobni život. Prije su egipatski lovci lovili zbog hrane, dok su kasnije počeli loviti zbog zabave. Najčešće su tada išli u lov pripadnici egipatske elite. Vjerovali su kako životinje bogovima služe i ujedno nose njihove duše (Pavliš, 2020).

Egipatski umjetnik je bio običan zanatlija, a njegova slava pripadala je faraonu koji je naručivao djelo tog umjetnika. Jedan od takvih predmeta, iz oko 3 150. – 3.125. g. pr. Kr., je

paleta kralja Narmera. To je pločica koja je ukrašena reljefima i koristila se za šminkanje. Na njoj je prikazan faraon koji pobjedonosno vlada. Iz pojasa visi bikov rep, simbol moći. Sokol sa ljudskom glavom, koji je iznad papirusa, simbolizira deltu Nila. Na drugoj strani palete također su prisutni likovi životinja. Životinje s dugim vratovima, zatim bik koji predstavlja faraona i njegovu snagu. (Davies, P., Denny, W. B., Hofrichter, F.F., Jacobs, J.F., Roberts, A.S. i Simon, D. L., 2008. prema (Pavliš, 2020).

4. Animalizam u antičkom slikarstvu

4.1. Grčka umjetnost

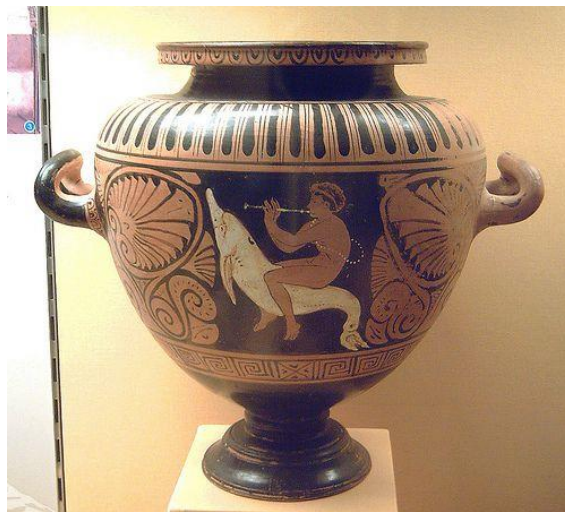
Grčko slikarstvo razorilo je vrijeme, ali je ipak odraz grčke slikarske umjetnosti ostao sačuvan u primijenjenoj umjetnosti, a to su slike na vazama i raznom glinenom posuđu. Oblici vaza su : amfora, pelika, krater s volutama, krater, hidrija, lekit, vinski pehar, kiliks, skifos, kantar, aribal, stamnos. Grci pišu o svojim umjetnicima te ja i na taj način jedan dio povijeti ostao očuvan. Posude kao prijemer grčke umjetnosti oslikavane su ornamentima i ukrasima, a prema načinu oslikavanja određivan je i stil grčkog slikarstva. 776. pr. Kr. Se osnivaju Olimpijske igre što dovodi do toga da je čovjek u centru zbivanja kao motiv u umjetnosti. Božanstva prikazuju po svojoj slici (Damjanov, 2008).

1. Geometrijski stil – u najstarije vrijeme keramika se oslikavala raznim linearnim ukrasima, kojima se ovisno i o platežnoj moći naručitelja prelazilo i na stilizirano prikazivanje ljudi, mitoloških likova i životinja
2. Crnofiguralni stil – sve se više slikarstvo na keramici okreće prikazivanju svakidašnjeg života, a likovi se slikaju crnom bojom kao silhuete na crvenkastoj, prirodnoj boji podloge.
3. Crvenofiguralni stil – oko VI st.pr.Kr. slijedi obrat, jer se čitava površina posude prekriva crnim namazom boje, a likovi se izostavljaju i tako ostaju crvenkaste boje, tj. prirodne boje pečene gline. Tako je nastao stil crvenih figura, u kojem je umijeće oslikavanja keramike doseglo vrhunac.

Grčke vaze pa tako i grčka umjetnost često su prikazivale animalističke motive kao dio kompozicije, uočavamo konje, bikove, morske životinje, životinje iz mitologije dr. (slika 5, i slika 6.).

Slika 4. Grčka vaza <https://images-on-off.com/images/61/grecheskayavazakrasotaantichnosti-bd4dc132.jpg>

Slika 5. Grčka vaza <https://ia.eferrit.com/ia/63ca11531641357f.jpg>

4.2. Rimsko slikarstvo

Razvijene su bile različite kulture: kiklandska, minojska (Kreta) i mikenska kultura. Gradili su velike palače, a zidove su oslikavali fresko slikama. Neki od najčešćih prizora su predočavali borbu s bikovima. To je igra u kojoj su igrači morali čekati bika u trku da krene prema njima kako bi se ulovili za njegove rogove i prebacili preko njega. Postojalo je mnoštvo motiva iz lova i mnoštvo oslikanih životinjskih, biljnih ili geometrijskih ornamenata. Od kretskog umjetništva ostalo je mnogo oslikanih zidova, arhitekture, pečata, nakita i posuđa (Pavliš, 2020).

Rim i rimska umjetnost je umjetnost Etruščana koja se razvija kad i kretska i mikenska budući da su etrurske građevine bile od drveta, sačuvani su samo kameni temelji, a o kućama se saznaje preko skulpturica najviše saznajemo iz grobnica Sarkofag iz Cerveterija (520. pr. Kr.) Rimska umjetnost donosi idealizirane likove, stiliziranu kosu, skulpture djeluju izvijenom, uočavamo arhaiski osmijeh. Slikarstvo u antičkom rimu su freske odnosno zidno slikarstvo i mozaici koje pronalazimo na podovima i zidovima primjer toga je „ Bitka kod Issa“ (Damjanov, 2005).

Palača Knosos bila je ukrašena freskama. Na jednoj fresci prikazano je natjecanje u hrabrosti i spretnosti, a sastojalo se u skoku preko bikovih leđa. Bik je bio omiljeni lik u kretskoj mitologiji i umjetnosti. Simbolizira neukrotivu žestinu i silovitu strast. Natjecatelji pokazuju svoju hrabrost, usklađenost pokreta i gipkost koje im omogućuju pobjedu nad životinjskom snagom i silovitošću. Bore se s bikom bez upotrebe oružja. (Davies, P., Denny, W. B., Hofrichter, F.F., Jacobs, J.F., Roberts, A.S. i Simon, D. L., 2008. prema Pavliš, 2020).

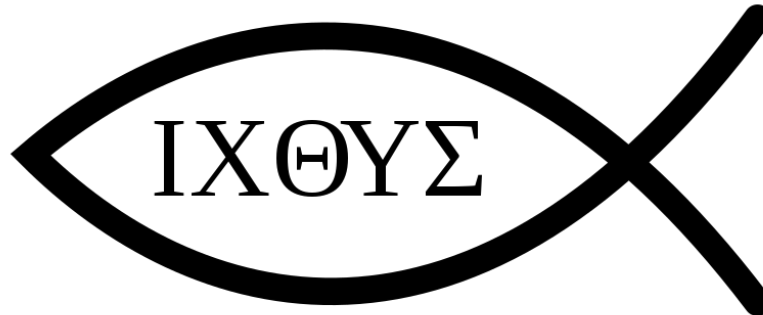

Slika 6. Freska iz palače Knosos, Davies, P. J., Denny, W. B., Hofrichter, F., Jacobs, J. F., Roberts, A. S., & Simon, D. L. (2013). Jansonova povijest umjetnosti. Zagreb, Stanek.

5. Ranokršćanska umjetnost

Ranokršćanska umjetnost je umjetnost kraja Rimskog Carstva. Zbog Isusova života i njegova uskrsnuća rođena je nova religija, kršćanstvo. Ovo je umjetnost katakombi (katakombi), umjetnost gradnje katedrala, krstionica i sarkofaga. Kršćani održavaju sprovode i čuvaju grobove. Vjerovali su da na taj način mogu zauvijek živjeti na nebu. Oslikavali su stropove katakombi kršćanskim simbolima kao što je riba, janje, magarac itd. Riba se smatra najstarijim kršćanskim simbolom i dolazi od grčke riječi IXTHYS (Iesusus Xristos Theou Yios

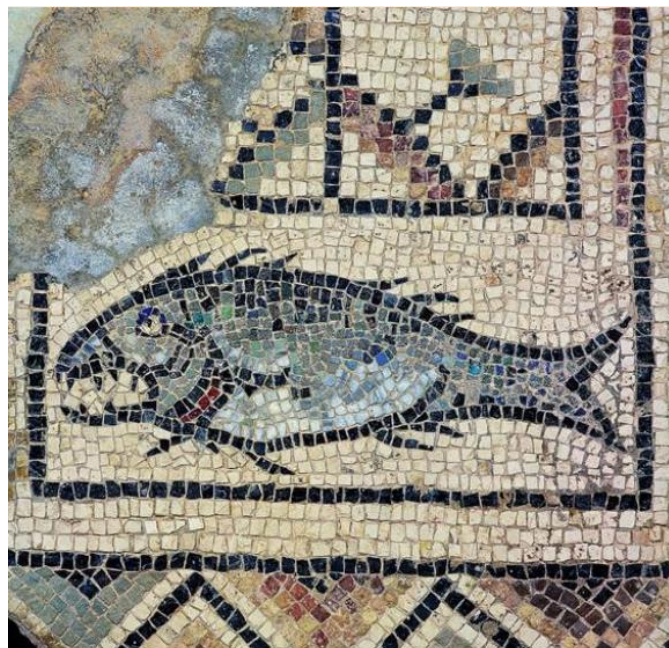
Soter) što znači "Isus Krist Božji Sin Spasitelj". Simbol ribe bio je uobičajen u ranokršćanskoj umjetnosti, ali se koristi i kao simbol krštenja. Kao što riba ne može živjeti bez vode, tako se i kršćanin samo može spasiti preko svete vode, obredom krštenja (Pavliš, 2020).

Slika 7. Simbol ribe

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f9/Ichthys.svg/800pxIchthys.svg.png>

Simbol ribe također zamjenjuje samog Krista, koji se u katakombama prikazuje preko simbola. Slika 8. prikazuje mozaik ribe, koji simbolično predstavlja Krista (IX@YS). No nepoznati majstor koji je svojim malenim, kamenim kockicama htio oblikovati taj simbol nove vjere, ulio mu je sasvim realan život, jer su njegove oči još bile širom otvorene za ljepote ovoga svijeta (Prelog, 1986., U. prema Buzov, 2001).

Slika 8. Mozaik na podu Eufrazijeve bazilike

https://www.myporec.com/uploads/imgcache/large/articles/1461674308_4960.jpg

6. Animalizam u predromanici

Predromnika je razdoblje između antike i romanike. Predromanika je kulturno i umjetničko razdoblje od 7. do 10. st., to je umjetnost novodoseljenih naroda na području Zapadne Europe, tj. područja Zapadnog Rimskog Carstva: Vikinga (Skandinavija), Iraca (Irska), Angla i Sasa (Britanija), Franaka (Francuska), Vizigota (Španjolska), Ostrogota i Langobarda (Italija) i Slavena (Hrvatska) (Cmrk, 2018).

Likovno izražavanje u predromanici nastaje miješanjem antičke tradicije i likovnog nasljeđa barbarskih naroda, kojeg su oni donijeli sa sobom. 7. i 8. st. – „mračno doba”- nepismenost i stalni ratovi su uzrok što postoji vrlo malo tragova o umjetnosti toga vremena - veliku ulogu u stvaranju srednjevjekovne europske kulture ima kršćanstvo, naročito red benediktinaca, a nova žarišta kulture i umjetnosti su samostani i dvor (Cmrk, 2018). Slikarstvo se ogledalo u vidu knjižnog slikarstva (oslikavanje knjiga, najčešće religijskih) to su iluminacije odnosno ilustracije rukopisa, a izvode se: ornamentima (geometrijski motivi, stilizirani vitičasti biljni motivi), pleter; inicijalima (na pr. ukrašeno početno slovo odlomka knjige); minijaturama (male figuralne slike, obično prikazuju evanđeliste) (Cmrk, 2018).

Slika 9. Molitvenik iz Lorsch 778.–820

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fsh.wikipedia.org%2Fwiki%2FKarolin%25C5%25A1ka_umjetnost

Postoje još primjera predromaničkih iluminacija koje prikazuju animalističke motive, jedna od njih je i slika 10. Sveti Juraj ubija zmaja. Ova predivna iluminacija prikazuje sv. Jurja na konju kako s kopljem ubija zmaja. Simbolika pobjede sv. Jurja nad zmajem predstavlja pobjedu nad zlim, zastrašujućim i opasnim, a sveti Juraj predstavlja dobro koje pobjeđuje.

Slike 10, i 11. Sveti Juraj ubija zmaja

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTz7f->

<https://laudato.hr/sites/default/files/58e6ae97-9438-4c34-8a44-d14c3cb82274.JPG>

7. Animalizam u romanici

Romanička umjetnost je stil umjetnosti 11. i 12. stoljeća. Povećanjem broja stanovništva, trgovinom i putovanjima, poticala se gradnja, posebno izgradnja crkvi, plemićkih utvrda i samostana. Društvo se sastojalo od plemića, svećenika, seljaka i građana. Jača kršćanstvo, grade se burgovi (sklop obrambenih zidova i kula uz stambene, gospodarske i pomoćne prostorije), katedrale, samostani postaju žarišta umjetničkog života. Izrađuju se zidne i stropne freske. Teme slikara i kipara su biblijske. Kamen je glavni građevinski materijal. (Davies, P., Denny, W. B., Hofrichter, F.F., Jacobs, J.F., Roberts, A.S. i Simon, D. L., 2008. prema Pavliš, 2020)

Slikarstvo romanike su uglavnom Miniature I Freske.

Glavna tema na portalima i kapitelima su upravo životinje i to najviše ptice, zmajevi, zmije, lavovi, sirene, grifoni i kentauri. Na kapitelu zapadnog portala San Benet de Bages lav ima dvojaku simboliku. Spava, dok su mu oči otvorene te simbolizira Kristovo uskrsnuće tj. vjeru, nadu i milosrđe. Simbolizira i demona s razjapljenim ustima koja predstavljaju pakao. (Damjanov, 2008).

Sv. Mateja simbolizira anđeo, a Sv. Marka krilati lav. Markovo evanđelje započinje propovijedanjem Ivana Krstitelja u pustinji, mjestu gdje žive lavovi. Evanđelje Sv. Luke, kojeg simbolizira bik, započinje Zaharijinom žrtvom u Hramu, a već je rečeno kako je bik tada bio trtvena životinja. Simbol sv. Ivana je orao. On u Ivanovom evanđelju simbolizira Duha, nebo i nebesa. Simbol evanđelista Mateja je anđeo ili krilati čovjek. U početku evanđelja je prikazano Isusovo ljudsko podrijetlo iz Davidove loze (Pavliš, 2020).

Slika 12. prikazuje velikog bosanskog generala Hrvoja Vukčića Hrvatinića na bijelom konju. Hrvojev misal je glagoljski iluminirani rukopis pisan za velikog vojvodu Hrvoja Vukčića Hrvatinića nakon što je on postao i hercegom splitskim, između 1403. i 1404. godine. To je najljepši i najbogatije ilustrirani glagoljski rukopis hrvatskoga srednjovjekovlja. Animalistički motiv konja prikazan je realistično bez simboličkog značenja, kao dio slike.

Slika 12. Vojvoda Vukčić Hrvatinić

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/7f/Hrvoje_Vukcic_Hrvatinic.jpg/220px-Hrvoje_Vukcic_Hrvatinic.jpg

8. Animalizam u gotici

Gotički stil je stil sredine dvanaestog stoljeća. Šire se gradska središta, a time katedrale dobivaju veću važnost. Gradovi, trgovina i obrt doživljavaju procvat. Gradovi postaju neovisni o feudalnom vladaru. Katedrale postaju simboli moći grada. U gotičkoj umjetnosti imamo jako puno vitraja, freski, tapiserija i iluminiranih rukopisa. Židovi u romaničkim crkvama krasile su slike, a u gotičkim ih krasi vitraji. Sada crkve postaju svjetlije i ugodnije. Vitraji svojim šarenim bojama stvaraju nevjerovatan dojam. U izradi vitraja koriste se različiti geometrijski oblici. Stakla oslikavaju različitim bojama. Prikazuju biblijske likove i motive, važne povijesne događaje pa čak i znakove zodijaka. Znakovima zodijaka prikazan je tok vremena, ciklus u prirodi, jedna čitava godina. Svaki znak zodijaka je jedan mjesec u godini (Pavliš, 2020).

Slika 13. Dvanaest vitraja koji predstavljaju dvanaest znakova zodijaka, katedrala u Chartresu. izvor: <https://nova-akropola.com/wp-content/uploads/2015/02/friz11.jpg>

Kroz razdoblje gotike javljaju se slike na dasci koje ne rijetko sadrže animalističke motive, a vrlo često riječ je o konjima, čemu svjedoči i slika 14. Na kraju dugog putovanja, mudraci dolaze pred novorođenog Mesiju, vođeni zvijezdom, i kleknu pred Svetom obitelji, nudeći svoje dragocjene darove. Tri mudraca odjevena su u izuzetno bogatu, modernu odjeću i prati ih multietnička povorka koja uključuje i egzotične životinje, kako bi se naglasilo njihovo porijeklo s Dalekog istoka. Putovanje mudraca, od trenutka kada su ugledali zvijezdu, do njihovog zaustavljanja u Herodovoj palači i konačno, njihovog povratka kući, prikazano je u tri odvojene epizode u pozadini djela, spojene stjenovitom pozadinom na horizontu. , ali vizualno odvojen s tri luka okvira. Animalistički motivi su konji, magarac, bik, krava, pas i drugi. Životinje su dio kompozicije.

Slika 14. Gentile da Fabriano, gotička slika na dasci

<https://cdn.kastatic.org/ka-perseus-images/a67ddf64290f02bc01fee4168e21a828ba281cab.jpg>

9. Animalizam u renesansi

Renesansa (tal. Rinascimento, fr. Renaissance - preporod) naziv za talijansku umjetnost 15. i 16. st. i za europsku umjetnost koja u tom razdoblju ima renesansne karakteristike. Renesansu dijelimo na ranu renesansu koja se spominje u razdoblju između 1430. i 1500.) i visoku renesansu koja obuhvaća razdoblje između 1500. i 1527.).

U ovom razdoblju događaju se velike promjene u shvaćanju i doživljavanju svijeta i čovjeka, razvija se humanizam, vjeruje se u povezanost Boga, čovjeka i prirode te se razvijaju znanosti. Otkriva se Novi svijet, pobijaju se crkvene dogme, pojavljuju se neoplatonisti, znanstvenici i intelektualci koji objedinjuju kršćanstvo i antičku idealističku filozofiju (čovjek mjerilo svih stvari) otkriće se ljepoti ljudskoga tijela i prirode, događa se razvoj anatomije, u umjetnosti se razvijaju perspektive, kanoni, moduli i zlatni rez.

Dva najveća začetnika renesansne umjetnosti su Filippo Brunelleschi, Donatello i Masaccio Brunelleschi koji je otkrio geometrijsku perspektivu proučavajući antičke spomenike (Damjanov, 2005).

Počeci renesanse odnosno takozvana „rana renesansa“ javlja se u Italiji u 15. stoljeću. Talijanska renesansa je jako poznata po arhitekturi, kiparstvu i slikarstvu. Umjetnici se po prvi puta cijene i prikazuju kao stvaraoci. Renesansa unosi promjene na način gledanja umjetničkih djela. Karakteristika renesanse je realističnost (Pavliš, 2020). Prikazi životinja u renesansi su obično dio prizora i uglavnom nemaju simbolički karakter.

Slika 15. Jan van Eyck, Portret Arnolfinijevih (Giovanni Arnolfini sa ženom), 1434. g.

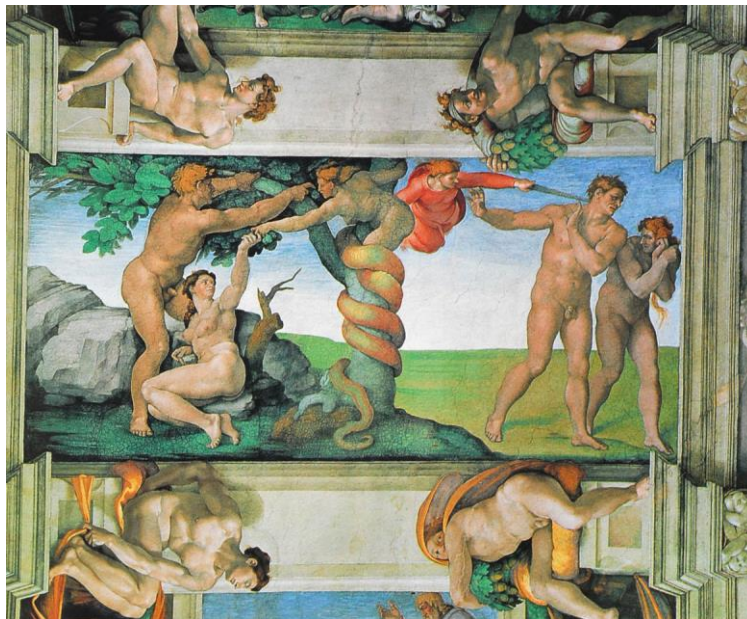
[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/5e/Van_Eyck_Arnolfini_PortraitFXD.jpg/450px-Van_Eyck - Arnolfini PortraitFXD.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/5e/Van_Eyck_Arnolfini_PortraitFXD.jpg/450px-Van_Eyck_-_Arnolfini_PortraitFXD.jpg)

Bogate obitelji grade palače, vile i kapele te ih ukrašavaju slikama. Jedan od čestih motiva umjetnika tog vremena bio je i pas (Hall, 1998. prema Pavliš, 2020). Portret Arnolfinijevih jedan od najranijih portreta u europskom slikarstvu (Sjevernoeuropska renesansna umjetnost); u mnogočemu inovativna slika koja se smatra najboljim djelom tadašnje Europe; pored Gentskog oltara, najstarija slika uljenim bojama. Na ovoj slici pas može biti simbol vjernost bračnog para, prikazan je realistično (Cain, 2017).

Visoka renesansa u Italiji traje od 1495. do 1520. Godine. Europska umjetnost u tom razdoblju pokazala se kao vrhunsko dostignuće u slikarstvu, kiparstvu i graditeljstvu. U Italiji su u tom vremenu nastala najbolja djela europske umjetnosti. Leonardo da Vinci jedan je od

najvećih tadašnjih umjetnika. Da Vinci je radio skice i crteže različitih životinja: pse, mačke, medvjede, konje.

Michelangelo je također bio jedan od najpoznatijih umjetnika tog razdoblja. Oslikao je svod Sikstinske kapele koja se nalazi u sklopu Vatikanske palače u Rimu. Na svodu je naslikao mnogo motiva. Jedan od njih je i Prvi grijeh i Izgon iz raja. U središnjem dijelu slike, ističe se stablo oko kojeg se omotala zmija. Ona predstavlja lukavost i zlo jer nagovara Evu da jede zabranjeni plod. (Davies, P., Denny, W. B., Hofrichter, F.F., Jacobs, J.F., Roberts, A.S. i Simon, D. L., 2008. prema Pavliš, 2020).

Slika 16. Michelangelo, Prvi grijeh i Izgon iz raja, između 1508. i 1509.g.

<https://umetnostspssb.files.wordpress.com/2013/07/michelangelo-izgon-iz-raja.jpg>

Leonardo da Vinci također slika motive životinja, jedna od slika bila bi *Djevica s Djetetom i sv. Anom*, nastala oko 1510., čuvana u muzeju Louvre u Parizu. Djelo prikazuje tri generacije Kristove obitelji: sv. Anu, njezinu kćer Mariju i malog Isusa. Ana drži Mariju u krilu, dva se lika gotovo stapaju jedan s drugim, Marija skoro hvata Dijete savijajući se prema desnoj strani, dok se on igra s janjetom, predznak njegovog budućeg odlaska prema Pasiji. Po ovom primjeru možemo uočiti kako prikaz životinja na umjetničkim djelima često nosi sa sobom simboliku te se životinje uključuju u djela upravo zbog simbolike odnosno alegorije koju nose sa sobom.

Slika 17. Sv. Ana, Bogorodica i dijete, Leonardo da Vinci, između 1510. i 1513. ulje na dasci
[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/44/Leonardo da Vinci -
_Virgin and Child with St Anne](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/44/Leonardo_da_Vinci_-_Virgin_and_Child_with_St_Anne)

„Renesansa (franc. renaissance: obnova, preporod), naziv za razdoblje u europskoj kulturi XV–XVI. st. koje općenito odlikuje obnavljanje antičkih kulturnih zasada, razvoj novih umjetničkih oblika te postupna afirmacija individualizma ostvarena u koncepciji velikog umjetnika, odnosno svestrana, intelektualno radoznala, čovjeka (tal. uomo universale)“ (Hrvatska enciklopedija, 2022).

10. Animalizam u baroku

Barok je razdoblje u 16. i 17. stoljeću kada je umjetnička obnova uzrokovala stvaranje novog stila. Barok dijelimo na : Rani barok koje je trajao od 1560. godine do 1633. godine, Visoki barok koji traje od 1663. godine do 1700. godine te Kasni barok od 1700. godine do 1750. godine (Damjanov, 2005). Naziv barok se prvotno upotrebljavao u negativnom smislu, značenja - nepravilno, izvrnuto, groteskno, prema portugalskom baroque, što je predstavljao nepravilan biser u Francuskoj to predstavlja neobičan ukus koji je jasnoću renesanse i klasike pretvorio u bizarne, izvitoperene oblike graditeljstvo, kiparstvo i slikarstvo se ogledaju u kićenim i bogatim vanjštinama i unutrašnjosti građevina želi se izraziti snaga, obilje i raskoš aristokracije barok je počeo u Italiji iz renesanse i manirizma (Damjanov, 2005). Barok je

razvijao odnose svjetla i sjene i težio razvoju dramatike i patetike putem dinamike pokreta. Pojavljuju se složene kompozicije i često se koristi dijagonalna kompozicija slike. Najznačajniji barokni slikari su Caravaggio, Dijego Velasquez, Peter Paul Rubens, Rembrandt van Rijn, Giovanni Battista Tiepolo, Pietro da Cortona, Andrea Pozzo i dr. U baroku su najviše korištene slikarske tehnike ulje na platnu, freske i zidne slike (Prette, De Giorgis, 2003. prema Kudlik, 2019). Začetnik baroknog slikarstva bio je Caravaggio. Slikom „Obraćanje svetog Pavla“, priča biblijsku priču o Saulu koji nakon preobraćanja postaje sveti Pavao. Na putu za Damask, s ciljem da hvata kršćane, iznenada ga obasjava svjetlost s neba. On pada s konja i leži na leđima bespomoćan, prestravljen. Konj zauzima veći dio prostora slike. Božje svjetlo obasjava njegov bok i gustu dlaku koja prekriva vrat i ramena. (Davies, P., Denny, W. B., Hofrichter, F.F., Jacobs, J.F., Roberts, A.S. i Simon, D. L., 2008., prema Pavliš, 2020).

Slika 18. Caravaggio, Obraćanje svetog Pavla, oko 1601.g.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/67/Conversion_on_the_Way_to_Damascus-Caravaggio_%28c.1600-1%29.jpg/280px

Konj u nekom prikazu može imati različita simbolička značenja. Primjerice, može predstavljati vjernog pratitelja ili požudu. Kraljevi, plemići i ratnici prikazivani su na konjima, posebno od renesanse pa nadalje. Španjolski kralj Philip sjedi na konju. Upravo konj predstavlja moć i snagu kralja. (Hall, 1998., prema Pavliš, 2020).

Još jedna slika koja ima animalistički motiv, u ovom slučaju konja jest djelo Diego Velázquez (Konjanički portret princa Balthasara Charlesa). Povjesničar umjetnosti Andrew Graham Dixon opisuje djelo kao "dječčića na debeljuškastom konju, ispod neba puno tamnih oblaka. Dijete izgleda izgubljeno." Prema Simoni Di Nepi, smireno držanje mladog princa dok sjedi na propetom konju ima politički značaj, predstavljajući ga kao samouvjerenog jahača i snažnog vođu. Njegov autoritet simboliziraju palica koju drži, mač koji nosi i vojnički pojas na prsima. Prema E. Lafuenteu Ferrariju, Velázquez je možda izračunao neobičnu debljinu konjskog abdomena da izgleda normalno kada se portret gleda odozdo. Animalistički motiv u ovom slučaju predstavlja želju kraljevske obitelji za konjaničkim portretom, umjetnik je ovo djelo slikao po narudžbi kraljevske obitelji.

Slika 19. Diego Velázquez, Konjanički portret princa Balthasara Charlesa, 1635.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e3/Vel%C3%A1zquez_-_Pr%C3%ADncipe_Baltasar_Carlos.jpg

Barok se također javlja u Nizozemskoj koja je bila podijeljena na Flandriju (Belgija) i Holandiju. U Flandriji je bila zastupljena katolička vjera. Slikale su se oltarske slike i portreti. U Holandiji je bila zastupljena protestantska vjera, a slikala se mrtva priroda, portreti i pejzaži. Na slici „Mrtva priroda s ulovom, voćem i povrćem na tržnici“, umjetnik je naslikao borbu pijetlova te mačku koja iz sigurnog utočišta to promatra. Slika predstavlja razdoblje mira, kad se ponovo počelo loviti. Poruka slike nam govori da je svim ljudima ponuđeno ono što je nekada

bilo dostupno samo kraljevima i aristokraciji. (Davies, P., Denny, W. B., Hofrichter, F.F., Jacobs, J.F., Roberts, A.S. i Simon, D. L., 2008. prema Pavliš, 2020). Nizozemski umjetnici su usredotočeni na realističnije slikanje.

Slika 20. Frans Snyders; Mrtva priroda s ulovom, voćem i povrćem na tržnici, 1614.g.

<https://www.paintingsbefore1800.com/PaintingsFF/assets/images/frans-snyders-still-life-with-dead-game-fruits-and-vegetables-in-a-market-1614..-528x404-528x404.jpg>

Tijekom baroka u Francuskoj i Engleskoj, najveći pokrovitelji umjetnosti bili su kraljevski dvorovi. Francuski barok povjesničari nazivaju i stil Luja XIV. Svojim djelima, tj. slikama, kipovima i arhitekturom, umjetnici veličaju kralja. Palača Versailles, svojom veličinom i impresivnošću, simbolizira moć kralja. Engleski umjetnici se nisu istaknuli u slikarstvu i kiparstvu. Nakon požara u Londonu, grad je trebalo obnoviti. Na taj način je arhitektura zauzela veliko mjesto u engleskoj umjetnosti (Pavliš, 2020).

Francuski umjetnik Nicolas Poussin prikazuje jednu scenu iz biblije gdje Izraelci nakon što ih je Mojsije izbavio iz Egipta prave zlatno tele. “Kad je narod vidio da Mojsije dugo ne silazi s planine, okupio se oko Arona i rekao mu: Hajde, napravi nam bogove koji će ići pred nama i voditi nas. Jer, ne znamo što je s Mojsijem, onim čovjekom koji nas je izveo iz Egipta. Aron im je rekao: Skinite zlatne naušnice sa svojih žena, sinova i kćeri, i donesite mi ih. Sav je narod skinuo svoje zlatne naušnice i donio ih Aronu. On je uzeo njihovo zlato i napravio lijevano tele, oblikujući ga rezbarskim alatom. Tada su rekli: Ovo su tvoji bogovi, Izraele, koji su te izveli iz Egipta. Kad je Aron to vidio, napravio je žrtvenik ispred teleta pa najavio: Sutra je svetkovina u čast BOGA! Sutradan su svi ustali rano pa prinijeli žrtve paljenice i žrtve

slavljenice. Zatim su sjeli da bi jeli i pili, a nakon toga su ustali i plesali. BOG je rekao Mojsiju: Idi dolje! Iskvario se tvoj narod koji si izveo iz Egipta. Brzo su zastranili od onoga što sam im naredio. Napravili su sebi lijevano tele pa su ga štovali i prinosili mu žrtve. Rekli su: Ovo su tvoji bogovi, Izraele, koji su te izveli iz Egipta.“ (Biblija, Izlazak 32 SHP - Zlatno tele - (Pnz 9,6-29). Tele je imalo dvojako značenje na drevnom Bliskom istoku: s jedne strane je predstavljalo plodnost i obilje, a s druge energiju i snagu. S obzirom da je na ovoj slici zlatno, stoga je simbol bogatstva, uspjeha, moći i novca (Papina kateheza, 2018).

Slika 21, Nicolas Poussin, Obožavanje zlatnog teleta, oko 1640. godine

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/63/GoldCalf.jpg/666px-GoldCalf.jpg>

11. Animalizam u 19. st.

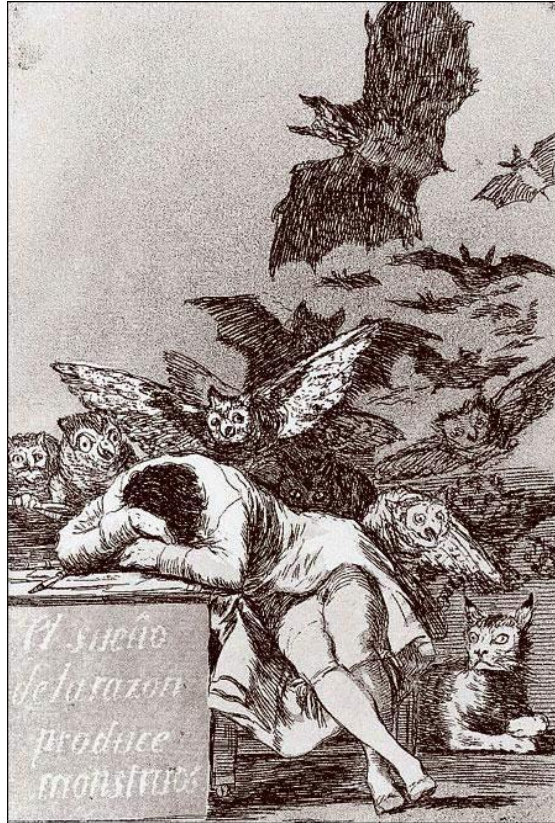
19. stoljeće uz koje se vezuje pojam modernoga obilježava koegzistencija stilova - impresionizam obilježava početak povijesnih avangardi, dok je 1. polovina 19. stoljeća vrijeme klasicizma i realizma. U srednjoj se Europi javlja bidermajer (umjetnost građanskog društva koja se bavi svijetom građanstva). 70-ih godina javljaju se neobarok, neorenesansa, neoklasicizam... Milano, Pariz, Zagreb grade se u ovim stilovima - snažan razvoj gradova posljedica je ukidanja kmetstva jer ljudi sa sela sada postaju radnici i dolaze u gradove. 2. polovinu 19. st. obilježava slikarstvo akademskog realizma/ salonsko slikarstvo koje pokazuje ukus društva sklonog narativnosti (Ostojić, 2017).

U 19. stoljeću dolazi do industrijske revolucije, pad feudalizma i kmetstva, apsolutisti i feudalcu počinju preispitivati postojanje Boga, kršćanski motivi nestaju sa slika, mitologija zamjenjuje povijesne teme. Romantizam (franc. roman, romantique) sredinom 18. st. postaje

sinonim za slikovito, isprva samo za engleske parkove, nakon 1800. je simbol za antitradicionalno, antiklasično i antiklasicističko posebno značenje imaju Engleska, Francuska i Njemačka. Romantizam je razvio novi humanizam i idealizam koji naglašava novi način života - vivere savie (živi svoj život) slijedeći svoje instinkte, a ne bazirati se na društvena pravila - mijenja se ponašanje u društvu (Damjanov, 2005)

Realizam je likovno ideološka orijentacija fiksirana u umjetnosti prvih desetljeća druge polovice 19. st. koja je pretežno zastupljena u slikarstvu i grafici, manje u kiparstvu. Realizam u likovnoj umjetnosti je gotovo isključivo ograničen na Francusku i desetak godina kasnije na Njemačku. Realizam želi postići izražajnost, realan i uvjerljiv prikaz oblika ili zbivanja bez sitnih detalja koji bi podsjećali na fotografiju, glavni predstavnik realizma je Gustave Courbet koji organizira vlastitu izložbu u "Pavillon du Realisme" 1855., osim njega su predstavnici realizma Honore Daumier te Millet. Impresionizam, 1874 izložba impresionista u Parizu, radikalni naturalizam, nema ideje, fasade slike, trenutni doživljaj, veliku pozornost pridaju svijetlu i boji (Damjanov, 2005).

Francisco Goya djelom „San razuma rađa čudovišta“ ne sagledava problem, već bježi te se povlači u sebe, u svijet svojih emocija i problema. Umjetnik zamišlja da je zaspao oslonjen na stol među priborom za crtanje. Napušta razum i tone u ne baš ugodan san, zastrašujući. Opsjedaju ga negativne misli. Iz mraka izranjaju sove koje simboliziraju ludost i šišmiši koji su simbol neukosti. Umjetnikova noćna mora je ustvari njegov pogled na društvo onog doba, koje je za njega neobrazovano, pokvareno i zrelo. No, San razuma možemo tumačiti i drugačije. Umjetnik možda ovom slikom govori kako ima pravo napustiti svoj um te se prepustiti mašti. To se najviše vidi po načinu na koji su prekriveni udovi grabežljivca risa jer su na isti način položene i umjetnikove ruke i noge. Mačka koja inače predstavlja zlo, poistovjećena je također sa slikarom i pticama. (Domjanov, 2008 prema Pavliš, 2020).

Slika 22. Francisco Goya, San razuma rađa čudovišta, 1799.g <https://i0.wp.com/allpainters.ru/wp-content/uploads/2014/09/Son-razuma-rozhdaet-chudovishh-1797.jpg>

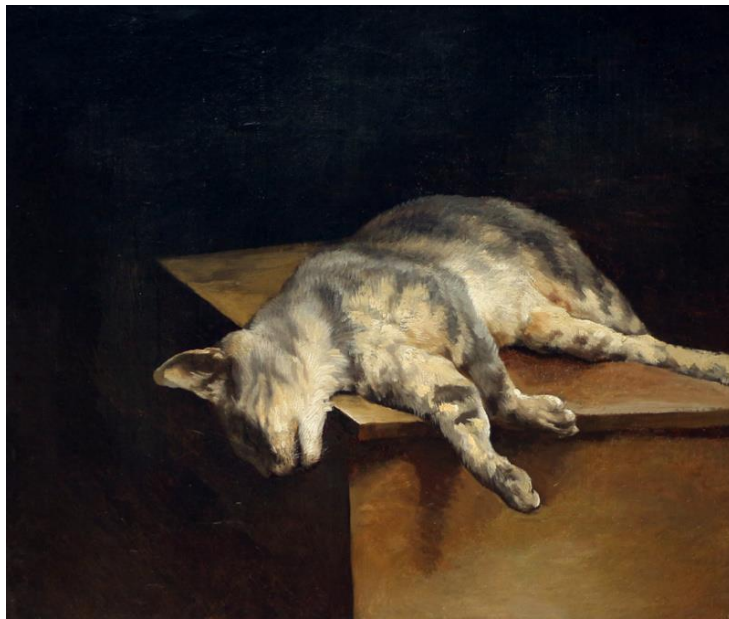
Francisco Goya je naslikao sliku dva realistična psa. Ova slika je primjer animalističke umjetnost toga vremena bez simbolike. Slika prikazuje scenu iz života, dva lovačka psa sa lovačkom opremom. Slika pomalo podsjeća na fotografiju.

Slika 23 , Francisco Goya

<https://content3.cdnprado.net/imagenes/Documentos/imgsem/de/deec/deec8f34-d84a-4e7b-b7d0-593be9e93f32/a456f5bb-6d42-46c7-af69-4fcf34427623.jpg>

Théodore Géricault bio je francuski slikar i grafičar (Rođen, 26. IX. 1791 – Pariz, 26. I. 1824). Kopirao stare majstore u Louvreu, zanesen talijanskim slikarstvom, poglavito Michelangelom i barokom, koje je upoznao za boravka u Italiji 1816–17. Romantično-realističkim načinom (poput suvremenika A. J. Grosa) slikao je motive životinja, među kojima je i slika mrtve mačke nastala 1819, a naslikana detaljno i realno (Hrvatska enciklopedija, 2022). Mačka bez životno leži na drvenom stolu, pozadina je tamna, a sama mačka kontrastno pozadini je svjetlijih boja.

Slika 24. Théodore Géricault, dead cat (mrtva mačka), realizam, 1819.

<https://arthive.net/res/media/img/ox800/work/584/642920.jpg>

Courbet smatra da nije samo pokop kralja važan, već da je seoski pogreb jednako bitan događaj. Na njegovom radu, pogreb je prikazan realno, onakav kakav i je. Slika prikazuje groblje gdje spuštaju lijes u grob. Na slici, slikar je prikazao psa i više od pedeset likova. Pas je simbol vjernosti i odanosti. On je jednako važan kao i svećenik ili gradonačelnik. (Davies, P., Denny, W. B., Hofrichter, F.F., Jacobs, J.F., Roberts, A.S. i Simon, D. L., 2008. prema Pavliš, 2020).

Slika 25. Gustave Courbet, Pogreb u Ormansu, 1849.-1850.g

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a0/Gustave_Courbet

„U postimpresionizmu, umjetnici napuštaju objektivnost i stvarnost. Umjetnici teže subjektivnom prikazivanju, individualnosti i originalnosti. Njihovi stilovi postaju raznoliki upravo zbog simbolizma. Ideje uzimaju iz biblijskih motiva, magije i mašte.“
(<https://www.scribd.com/doc/269931027/POSTIMPRESIONIZAM-pptx>)

Francuski naivni slikar, Henri Rousseau, naslikao je djelo „San“ . Slika prikazuje gotovo nadrealni portret Yawwighe (Jadwige), Rousseauove poljske ljubavnice iz mladosti, koja leži gola na divanu s lijeve strane slike, gledajući preko krajolika bujnog lišća džungle, uključujući lotosovo cvijeće i životinje: ptice, majmune, slon, lav i lavica i zmija. Žena sanja i svojim snom bježi od stvarnosti. Glazba iz flaute probudila je ptice, lavove, slona i zmiyu. Životinje zure u голу ženu koja leži. Slikar je simbolikom htio prikazati seksualnu žudnju.

Slika 26. Henri Rousseau, San, 1844.-1910.g.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/16/Henri_Rousseau_005.jpg/270px-Henri_Rousseau_005.jpg

12. Animalizam u 20 st.

Umjetnost 20. stoljeća odražava napore ljudi da uvedu red u svijet kroz nova iskustva i nova razumijevanja koja su donijela znanstvena teorija, tehnologija i društvene promjene. U usporedbi s prethodnim stoljećima, kada je umjetnost prikazivala uobičajene trenutke iz života ljudi, djela koja su ljudima razumljiva, u kojima se može pronaći mir ili spokoj. Umjetnost 20. stoljeća puna je ljudske pohlepe za novcem, napretkom, otkrivanjem svake tajne čovjekova postojanja. Ispunjen je strahom kakvo zlo bi čovjek mogao nanijeti čovjeku. Komunikacija između umjetnika i gledatelja više nije uobičajena i nije laka. Modernu umjetnost teško je razumjeti. Više nije ograničeno na estetsko promatranje slika. Informacije i simbole koje nosi potrebno je pažljivo promatrati, analizirati i razumjeti. Tradicionalna pravila i propisi su uzdrmani, i napravljen je korak prema odbacivanju istih. „Kroz umjetnost 20. stoljeća čovjek teži spoznati sebe, razloge i uvjete svojeg postojanja što će se odražavati na umjetnikova djela. Stvaralaštvo 20. stoljeća nije bilo usmjereno samo na djela kojima će se publika diviti i koja će ih estetski zadovoljiti. Ona su jasno govorila o problemima, pitanjima čovjekova postojanja, o društvu, prikazivala su stvarnu sliku svijeta toga vremena“ (Oršolić, 2015).

Kroz 20. stoljeće razvio se čitav opseg različitih stilova u umjetnosti, a to su: fovizam, kubizam, ekspresionizam, futurizam, dadaizam, metafizičko slikarstvo, nadrealizam, apstraktna umjetnost, funkcionalizam, akcijsko slikarstvo, pop-art, op-art, slikarstvo obojenog polja, brutalna umjetnost, happening i fluxus, konceptualna umjetnost i land art, umjetnost

performansa i body art.

„Umjetnost 20. stoljeća je prepuna animalističkih motiva, kroz fovizam koji je stilsko razdoblje nastalo u Francuskoj 1903. godine. Novi mladi slikari preuzeli su glavne karakteristike svojih prethodnika, Van Goghovu smjelost u biranju boja i Gauguinova izobličenja motiva, te su ih smjelo pretvorili u svoj vlastiti stil. Ime fovisti nadjenuli su im kritičari nakon što su vidjeli njihovu prvu izložbu. Njihove slike bile su prepune kolorita, 20 neobičnih motiva te živih, snažnih boja i kontrasta“ (Oršolić, 2015).

Jedan od predstavnika fovizma pa tako i umjetnosti 20. stoljeća je i Raoul Dufy koji slika kolorističke slike na kojima se pojavljuju animalistički motivi, jedna od takvih slika je i „*Rideau de Théâtre pour le Ballet Palm Beach*“. Na spomenutoj slici uočavamo mnoštvo animalističkih motiva ali u ovom slučaju radi se od morskim životinjama (školjke, morski konjici i dr.). Umjetnik oslikava kazalište na plaži, a svi motivi su „glumci“ koji imaju svoju ulogu. Ova litografija u boji temelji se na studiji gvaša koju je izradio Dufy (1877.-1953., za scenografiju koju je grof Etienne de Beaumont, vodeći mecena kazališta i redatelj, naručio od umjetnika 1933. za balet Palm Beach. Slike morskih motiva bile su među Dufyjevim omiljenim temama.

Slika 27. Raoul Dufy, Rideau de Théâtre pour le Ballet Palm Beach, 1933.

<https://catalogue.swanngalleries.com/full/814/779814.jpg>

Dok su se u Francuskoj umjetnici bavili fovizmom, u isto vrijeme se na zapadu Njemačke i Austrije rađao pokret poznat kao ekspresionizam. Skupina ekspresionista se 1905.

godine okupila u Njemačkoj pod imenom „Die Brücke“ (Most) u borbi za bolji svijet. Glavni predstavnici ove skupine bili su: Karl Schmit-Rottluff, Ernest Ludwig Kirchner, Max Pechstein, Emil Nolde, Erich Heckel, Otto Mueller i Edvard Munch. Njihova zadaća bila je pokazati surovost stvarnosti i osjećaje čovjeka koji se u njoj nalazi.

Edvard Munch osim najpoznatije slike „Krik“ bavio se animalističkim temama na svojim slikama, jedna od njih je i slika „U uzgajivačnici“ nastala između 1913. i 1915. godine. Slika prikazuje pse od kojih je samo jedan u središtu slike, ostali su u sjeni ili se vide samo njihovi odrazi. Psi imaju tužne izraze lica što magličastost pozadine i potvrđuje. Ova slika prikazuje realnost, prikazuje život životinja na koji nemamo uvid kao promatrači u stvarnom životu. Slika traži od promatrača suosjećanje prema životinjama i njihovoj sudbini.

Slika 28. Edvard Munch, In the Kennel, (hr. U uzgajivačnici), od 1913. do 1915.

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/94/Edvard Munch - In the Kennel - MM.M.00328 - Munch Museum.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/94/Edvard_Munch_-_In_the_Kennel_-_MM.M.00328_-_Munch_Museum.jpg)

Kubizam je umjetnički pravac 20. stoljeća koji je osnovan od Picassa i Braquea 1907. g. Zaokupljen je problemom objekta kojeg treba rekonstruirati. Teži jednostavnosti, osnovnim oblicima i eliminira subjektivnost. Iz čega proizlazi stvaranje kubističke fotografije koja simultano prikazuje ono što se u zbilji može vidjeti samo sukcesivno te se ostvaruje vremenska dimenzija. Snimanjem objekta kroz vrijeme nastaju slike koje se montiraju u jednu i dobiva se prikaz iz više perspektiva. Koriste se različite ekspozicije, dubinske oštine i gledišta za svaki

segment kubističke fotografije (Rumenović, 2015). Naziv kubisti dolazi od francuske riječi cubisme što u prijevodu znači kocka, geometrijsko tijelo na kojem kubisti i temelje svoj rad (Oršolić, 2015).

„Bombardiranje španjolskog grada Guernike, usmrtilo je mnoge nedužne civile. Kao protest protiv okrutnosti rata i tiranije, Picasso je naslikao mural (sliku na zidu) pod nazivom Guernica. Na slici se nalazi lik napola bika, a napola čovjeka koji simbolizira nemilosrdnost i sile mraka. Picasso tog lika smatra simbolom moderne tiranije koju su prouzročili diktatori Francisco Franco (Španjolska), njegovi bliski suradnici Adolf Hitler (Njemačka) i Benito Mussolini (Italija). Konj koji umire simbolizira smrt civilizacije, ali i malim dijelom nagovještuje da nada uvijek postoji. Vidi se suprotnost između minotaura, koji predstavlja mračne sile, i konja koji umire. I ljudi i životinje imaju otvorena usta iz kojih dopire krik užasa. Ovo umjetničko djelo je podsjetnik na ratne tragedije, antiratni simbol i utjelovljenje mira (Pavliš, 2020).

Slika 29. Pablo Picasso, Guernica, 1937.g.

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/hr/thumb/1/11/Picasso - Guernica.JPG/400px-Picasso - Guernica.JPG](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/hr/thumb/1/11/Picasso_-_Guernica.JPG/400px-Picasso_-_Guernica.JPG)

Fillipo Tommaso Marinetti 1909. godine objavio je prvi manifest futurizma, još jednog stilskog pravca koji će se boriti s tradicijskim vrijednostima, akademskim propisima i političkim životom. Ovim su proglasom futuristi nastojali ući u sva područja društva kako bi ih promijenili za bolju budućnost i pokazali dinamiku modernog života. Svoja eksperimentiranja su provodili promatrajući kretanje automobila, ljudi i životinja te su taj pokret prikazivali na svojim slikama. Nastojali su silinu brzine, koja se odvijala u 20. stoljeću, zaustaviti barem na trenutak u svojim slikama (Oršolić, 2015).

Djelo Giacomo Balla Dinamičnost psa na uzici (eng. Dynamism of a Dog on a Leash) je savršen primjer futurističke umjetnosti. Slika prikazuje jazavčara na uzici i stopala dame koja ga šeta, oboje u brzom pokretu na što ukazuje zamućenje i umnožavanje njihovih dijelova. Prikazivanje životinje na ovoj slici znači prikaz realnog i stvarnog života, te jednog uobičajenog događaja kao što je šetnja psa a povodcu.

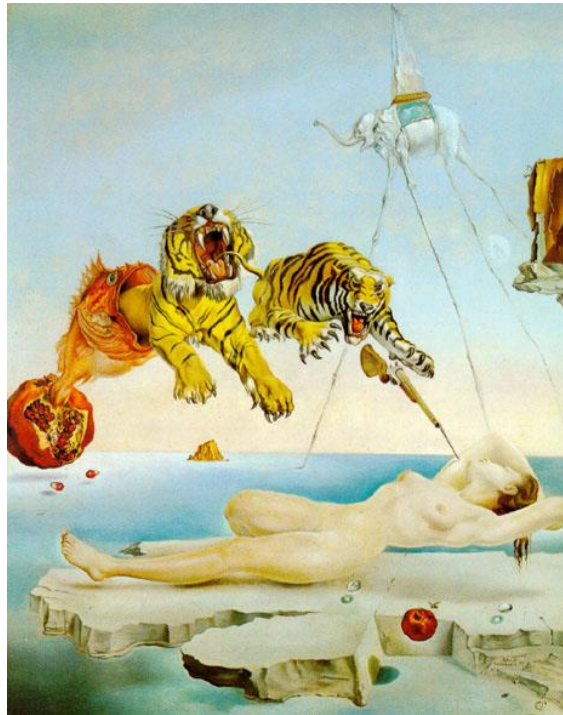

Slika 30. Giacomo Balla, Dinamičnost psa na uzici, 1912.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/thumb/3/36/Giacomo_Balla%2C_1912%2C_Dynamism_of_a_Dog_on_a_Leash%2C_oil_on_canvas

Nadrealizam kao pravac u umjetnosti 20. stoljeća bio je teorijama Sigmunda Freuda, poznatog psihoanalitičara i osnivača psihoanalize. Kako je Sigmund Freud naglašavao važnost podsvjesnog dijela čovjeka, tako su i nadrealisti bili usmjereni na podsvjesne i neistražene dubine čovjeka, na njegove snove i sanjarenja. Kombinirali su realnost sa snovima, odnosno, gotovo fotografski realne detalje sa sadržajima nadrealizma, zbog čega se vrlo teško mogla primijetiti granica između jave i sna. Najpoznatiji predstavnici nadrealizma bili su: Salvador Dali, Marc Chagall, Max Ernest, Rene Magritte i Frida Kahlo. Salvador Dali svoju slikarsku karijeru započinje kao futurist i kubist, a potom postaje jedan od glavnih začetnika nadrealizma (Oršolić, 2015). Salvador Dali nerijetko koristi animalističke motive na djelima, dva poznata djela kao što su „Postojanost pamćenja“ i „Iskušenja svetog Antuna“ sadrže animalističke motive, često se pojavljuju slonovi čemu svjedoče i slika. Osim slonova uočavamo lik konja, riba, tigar, labud i dr.

Slonovi evociraju moć, snagu, dominaciju, kako bi pojačao ovo značenje, Salvador Dali ih predstavlja kako nose teške obeliske vjerojatno inspirirane djelima talijanskog baroknog umjetnika Berninija. Oni ponekad također evociraju ideju budućnosti. Njihov nadrealistički štih su noge, duge i tanke poput nogu kukca, koje nude nemoguć kontrast s težinom slonova.

Slika 31. Salvador Dali, San uzrokovan letom pčele oko nara, sekundu prije buđenja, 1944.

<https://www.znanje.org/i/i29/09iv02/09iv0207/galerija/slike/44DreamCaused.jpg>

Slika 32. Salvador Dali, Iskušenje svetog Antuna, 1946.

<https://m.vecernji.hr/media/img/45/53/e69259c62ac56599c4ad.jpeg>

13. Zaključna razmatranja

Ovaj rad donosi prikaz povijesti umjetnosti na tlu Europe od špiljskog slikarstva sve do modernog doma i 20. stoljeća. Kroz ovaj rad istražujemo i objašnjavamo pojavu animalističkih motiva u Europskom slikarstvu. Prapovijest odnosno paleolitik, mezolitik i neolitik donose animalističke motive na slikama u špiljama, kao što su špilje Altamira i Lascaux, u prapovijesti animalistički motivi nisu se slikali radi figuralnih ukrasa, već radi određene namjene, funkcije i svrhe. Slike životinja često su bile posvećene lovu što onda povezujemo i sa samim preživljavanjem čovjeka toga vremena. Čovjek ubijanjem životinje osigurava sebi život a upravo ovakav simbolizam možemo uočiti u špiljskom slikarstvu.

Nakon kamenog doba poučavamo razdoblje metalnog doba odnosno egipatsko slikarstvo. Egipćani su vjerojatno svoja „djela“ izrađivali kao svojevrsni odraz vlastitih religijskih obreda i običaja budući da su oni igrali vrlo važnu ulogu u njihovom svakodnevnom životu. Inspiraciju i motivaciju nalazili su u vrlo kompleksnoj religiji u kojoj dominiraju brojni mitovi stvaranja i ciklusi vezani uz pojedina božanstva ili u životnoj filozofiji. Izrađivali su vaze s prikazima životinja (gazela, žirafa, nilski konj, gušter, krokodil, ptica flamigo, škorpion). Među brojnim očuvanim zidnim slikama posebno se ističu Ptice na drvetu agacije iz grobnice Khnemhotepa u Beni Hasanu koje naravno sadrže animalističke motive.

Nakon Egipta dodirnuli smo se antičkog slikarstva odnosno Rimskog i Grčkog slikarstva. U Rimskom slikarstvu uočavamo razvijenost raznih kultura (kiklandska, minojska (Kreta) i mikenska kultura). Rimsko slikarstvo najviše vidimo na freskama pa tako u palači Knosos na jednoj fresci prikazano je natjecanje u hrabrosti i spretnosti, a sastojalo se u skoku preko bikovih leđa. Bik je bio omiljeni lik u kretskoj mitologiji i umjetnosti i upravo zbog toga ga uočavamo kao dio slikarstva antičkog Rima. Nasuprot tome kada govorimo o Antičkoj Grčkoj slikarstvo prije svega uočavamo na Grčkim vazama koje ne rijetko prikazivale i animalističke motive. Iduće razdoblje u povijesti Europske umjetnosti jest predromanika. Likovno izražavanje u predromanici nastaje miješanjem antičke tradicije i likovnog nasljeđa barbarskih naroda, kojeg su oni donijeli sa sobom. Slikarstvo se ogledalo u vidu knjižnog slikarstva (oslikavanje knjiga, najčešće religijskih) to su iluminacije odnosno ilustracije rukopisa, a izvode se: ornamentima (geometrijski motivi, stilizirani vitičasti biljni motivi), pleter; inicijalima (na pr. ukrašeno početno slovo odlomka knjige); minijaturama (male figuralne slike, obično prikazuju evanđeliste). U predromaničkim iluminacijama uočavamo i naravno animalističke motive čemu svjedoči i slika 9. Molitvenik iz Lorsch. Animalistički motivi bili su unutar kompozicije. Nakon predromanike kako to biva dolazi novo povijesno

razdoblje romanika. Kroz ovo razdoblje glavna tema na portalima i kapitelima su upravo životinje i to najviše ptice, zmajevi, zmijske, lavovi, sirene, grifoni i kentauri. Svetci su se često povezivali odnosno simbolizirali sa životinjama pa kroz ovo razdoblje animalistički motivi se pojavljuju upravo na taj način.

Iduće razdoblje jest gotika, u gotičkoj umjetnosti imamo jako puno vitraja, freski, tapiserija i iluminiranih rukopisa. Zidovi u romaničkim crkvama krasile su slike, a u gotičkim ih krasi vitraji. Jedan od najljepših vitraja (Slika 13.) ispunjen je animalističkim motivima koji se u ovom slučaju odnose na zodiak i znakove unutar zodiaka, kao što su ovan, bik, rak, jarac i dr. Nakon gotike dolazi do formiranja novog razdoblja u povijesti umjetnosti, a to je renesansa. Ovo razdoblje je prvo gdje stvarno možemo govoriti o slikarstvu na kakvo mislimo spominjanjem te riječi. Unutar renesansnih slika animalističkih motiva je mnoštvo, a sa sobom često vežu i nekakvu simboliku. Slika 15. primjer je remek djela renesanse gdje se unutar kompozicije pojavljuje motiv psa, koji je simbol vjernosti bračnog para. Michelangelo je također bio jedan od najpoznatijih umjetnika tog razdoblja. Oslikao je svod Sikstinske kapele koja se nalazi u sklopu Vatikanske palače u Rimu. Na svodu je naslikao mnogo motiva. Jedan od njih je i Prvi grijeh i Izgon iz raja. U središnjem dijelu slike, ističe se stablo oko kojeg se omotala zmija. Zmija prema bibliji simbolizira zlo odnosno sotonu pa unutar slike ovaj animalistički motiv ima upravo to značenje. Još jedan od najpoznatijih umjetnika svih vremena je svakako Leonardo da Vinci koji također slika motive životinja, jedna od slika bila bi *Djeвица s Djetetom i sv. Anom* (slika 17.), čuvana u muzeju Louvre u Parizu. Djelo prikazuje tri generacije Kristove obitelji: sv. Anu, njezinu kćer Mariju i malog Isusa koji se igra s janjetom. Na ovoj slici animalistički motiv također služi kao simbol, a janje predstavlja pasiju i put koji to dijete treba proći u svom zemaljskom životu.

Nakon renesanse javlja se barok. U baroku su najviše korištene slikarske tehnike ulje na platnu, freske i zidne slike. Začetnik baroknog slikarstva bio je Caravaggio. Slikom „Obraćanje svetog Pavla“ (slika 18.), priča biblijsku priču o Saulu koji nakon preobraćanja postaje sveti Pavao. Osim što ovo djelo donosi vrhunsku igru svjetla i sjene, također donosi i animalistički motiv konja koji dominira na slici. Uz Caravaggia u ovom radu govorimo i o umjetniku Diegu Velázquezu, Konjanički portret princa Balthasara Charlesa (slika 19.). Barok se također javlja u Nizozemskoj koja je bila podijeljena na Flandriju (Belgija) i Holandiju. U Flandriji je bila zastupljena katolička vjera. Slikale su se oltarske slike i portreti. U Holandiji je bila zastupljena protestantska vjera, a slikala se mrtva priroda, portreti i pejzaži. Umjetnik Frans Snyders i njegova slika „Mrtva priroda s ulovom, voćem i povrćem na tržnici“ (slika 20.) su primjer primjene animalističkih motiva u baroknim slikama u Nizozemskoj. Na slici uočavamo razne

životinje, divlje, domaće, sisavce i perad. U Francuskoj za vrijeme baroka umjetnici također slikaju animalističke motive, francuski umjetnik Nicolas Poussin prikazuje jednu scenu iz biblije gdje Izraelci nakon što ih je Mojsije izbavio iz Egipta prave zlatno tele (slika 21.), ova slika je povezana sa kršćanskom odnosno biblijskom temom.

Nakon baroka ulazimo u 19. stoljeće koje je prepuno animalističkih motiva na slikama. U 19. stoljeću dolazi do industrijske revolucije, pad feudalizma i kmetstva, apsolutisti i feudarci počinju preispitivati postojanje Boga, kršćanski motivi nestaju sa slikom, mitologija zamjenjuje povijesne teme. Francisco Goya djelom „San razuma rađa čudovišta“ (slika 22.) zamišlja da je zaspao oslonjen na stol među priborom za crtanje. Napušta razum i tone u ne baš ugodan san, zastrašujući. Opsjedaju ga negativne misli. Iz mraka izranjaju sove koje simboliziraju ludost i šišmiši koji su simbol neukosti. U ovom djelu također primjećujemo kako animalistički motivi se koriste kao simboli. Umjetnik Théodore Géricault također slika životinje, na slici 24. vidimo sliku mrtve mačke koja je centar i tema djela, prikazana je realistično. Nadalje imamo umjetnike 19. stoljeća u europskom slikarstvu poput Henria Rousseaua i Gustava Courbetta koji također slikaju životinje na svojim djelima (slika 25., slika 26.).

U 20. stoljeću u umjetničkim pravcima koji slijede također uočavamo mnoštvo animalističkih motiva kroz gotovo sva razdoblja i čitavo stoljeće. Od Raoula Dufya i njegovu sliku „Rideau de Théâtre pour le Ballet Palm Beach“ (slika 27.), sve do Edvarda Muncha, Pabla Picassa i Salvadora Dalija koji u svojim djelima koriste i animalističke motive, bilo radi prikazivanja scena iz realnog života ili radi simbolizma i prenošenja poruka preko umjetničkog dijela.

Ono što svakako možemo zaključiti iz ovog rada i tokom ovog istraživanja pojavnost animalizma u Europskoj umjetnosti jest svakako da je tema životinje od prapovijest do današnjice prisutna na slikama kroz sva razdoblja ljudskog stvaralaštva. Ljudi su od kamenog doba do moderne koristili prikaz životinja bilo radi religijskih vjerovanja, kršćanstva i povezivanje životinja sa svetcima ili radi simbolike koja se onda mogla iščitavati iz slika. Također u 19. i 20. stoljeću i pojavom realizma uočavamo da je animalistički prikaz naslikan sam radi sebe. U svakom slučaju čovjekova povezanost sa životinjama je neupitna i očigledna, a jedino što se mijenjalo jest razlog slikanja animalističkih motiva u djelima.

Literatura

1. Banjac, S. (2020). *Animalizam kao tema u nastavi likovne kulture* (Doctoral dissertation, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Academy of Arts and Culture in Osijek).
2. Bolčević, S. (2016). *Umjetnost u doba pračovjeka* (Doctoral dissertation, University North. University centre Varaždin. Department of Multimedia, Design and Application).
3. Buzov, M. (2001). Podni mozaici sustava Eufrazijeve bazilike. *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, 18 (-), 235-251. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/940>
4. Cain, A. (2017) Decoding Animals in Art History, From Immortal Peacocks to Lusty Rabbits, Artsy, <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-decoding-animals-art-history-immortal-peacocks-lusty-rabbits> (pregledano 15. listopada 2022.)
5. Chevalier, J., Gheerbrant, A., Gandet, B., Buljan, A., Bućan, D., Vučak, F., ... & Grujić, N. (2003). *Rječnik simbola: mitovi, sni, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*. Romanov.
6. Cmrk, J. (2018) Predromanika i starohrvatska umjetnost
7. Davies, P. J., Denny, W. B., Hofrichter, F., Jacobs, J. F., Roberts, A. S., & Simon, D.L. (2013) Jansonova povijest umjetnosti. *Zageb, Stanek*.
8. Damjanov, J (2005) Likovna umjetnost 2, Zagreb: Školska knjiga
9. Damjanov, J. (2008) Bestiarij od predaje do umjetnosti i natrag, Zagreb: Sipar
10. Hrvatska enciklopedija, (pristupljeno 12. listopada 2022.) <https://www.enciklopedija.hr/>
11. Jung, C.G. (1987) Čovjek i njegovi simboli, Mladost, Zagreb
12. Kudlik, K. (2019). *Slikarske tehnike* (Doctoral dissertation, University of Pula. Faculty of Educational Sciences).
13. Leko, A. (2017). *Metodika nastave povijesti umjetnosti: Animalizam u likovnoj umjetnosti: mogućnosti integriranja teme u nastavi predmeta Likovna*

- umjetnost* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Academy of Fine Arts. Department of Art Education).
14. Oršolić, M. (2015). *Gdje smo? Tko smo? Kamo idemo?-umjetnost 20. stoljeća* (Doctoral dissertation, University of Pula. Faculty of Educational Sciences).
15. Ostojić, M. (2017) Umjetnost 19. stoljeća, slideshare.net
<https://www.slideshare.net/majao0/umjetnost-19-st-cijela-skripta>
16. Pavliš, A. (2020). *Animalizam u likovnoj umjetnosti* (Doctoral dissertation, University of Pula).
17. Tomorad, M. (2012). Staroegipatska umjetnost. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 44(1), 119-132.
18. Visković, N.(1998) Kulturna animalistika, Zbornik radova, Književni krug, Split
19. Zagrebačka nadbiskupija, Papina kateheza na općoj audijenciji u srijedu 8. kolovoza 2018. (Pristupljeno 15. listopada 2022.)<https://www.zg-nadbiskupija.hr/mobile.aspx?id=28304>

Izvori slika

- *Slika 1.* Umjetnost pretpovijesne Europe /izvor:
<https://www.flickr.com/photos/algargos/8511106556/>
- *Slika 2.* ranjeni bizon, <https://dunjalucar.com/2019/06/22/poceci-umjetnosti/>
- *Slika3.* Mezolitička umjetnost
https://hr.wikipedia.org/wiki/Mezoliti%C4%8Dka_umjetnost#/media/Datoteka:RockCarvings_in_Alta.jpg
- *Slika 4.* Grčka vaza <https://images-off.com/images/61/grecheskayavazakrasotaantichnosti-bd4dc132.jpg>
- *Slika 5.* Grčka vaza <https://ia.eferrit.com/ia/63ca11531641357f.jpg>
- *Slika 6.* Freska iz palače Knosos, Davies, P. J., Denny, W. B., Hofrichter, F., Jacobs, J. F., Roberts, A. S., & Simon, D. L. (2013). Jansonova povijest umjetnosti. *Zageb, Stanek.*
- *Slika 6.* Molitvenik iz Lorscha 778.–820.
https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fsh.wikipedia.org%2Fwiki%2FKarolin%25C5%25A1ka_umjetnost&psig=AOvVaw3cdDjwsbh5B0aU6LwhQdqO&ust=1665245116076000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjRxqFwoTCNjHi86_zvoCFQAAAAAdAAAAABAE
- *Slika 7.* Simbol ribe
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f9/Ichthys.svg/800pxIchthys.svg.png>
- *Slika 8.* Mozaik na podu Eufrazijeve bazilike
https://www.myporec.com/uploads/imgcache/large/articles/1461674308_4960.jpg
- *Slika 9.* Molitvenik iz Lorscha 778.–820
https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fsh.wikipedia.org%2Fwiki%2FKarolin%25C5%25A1ka_umjetnost&psig=AOvVaw3cdDjwsbh5B0aU6LwhQdqO&ust=1665245116076000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjRxqFwoTCNjHi86_zvoCFQAAAAAdAAAAABAE
- *Slike 10, i 11.* Sveti Juraj ubija zmaja <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTz7f-NuNEM72b52fCgr666pi54Aiki2MLJ5vyvFuBaLFDNAFVztjMFhME35dbxp3LXyUY&usqp=CAU>
- <https://laudato.hr/sites/default/files/58e6ae97-9438-4c34-8a44-d14c3cb82274.JPG>

- Slika 12. Vojvoda Vukčić Hrvatinić
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/7f/Hrvoje_Vukcic_Hrvatinic.jpg/220px-Hrvoje_Vukcic_Hrvatinic.jpg
- *Slika 13.* Dvanaest vitraja koji predstavljaju dvanaest znakova zodijaka, katedrala u Chartresu. izvor: <https://nova-akropola.com/wp-content/uploads/2015/02/friz11.jpg>
- *Slika 14.* Gentile da Fabriano, gotička slika na dasci <https://cdn.kastatic.org/ka-perseus-images/a67ddf64290f02bc01fee4168e21a828ba281cab.jpg>
- *Slika 15.* Jan van Eyck, Portret Arnolfinijevih (Giovanni Arnolfini sa ženom), 1434.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/5e/Van_Eyck_Arnolfini_PortraitFXD.jpg/450px-Van_Eyck_-_Arnolfini_PortraitFXD.jpg
- *Slika 16.* Michelangelo, Prvi grijeh i Izgon iz raja, između 1508. i 1509.g.
<https://umetnostspssb.files.wordpress.com/2013/07/michelangelo-izgon-iz-raja.jpg>
- *Slika 17.* Sv. Ana, Bogorodica i dijete, Leonardo da Vinci, između 1510. i 1513. ulje na dasci
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/44/Leonardo_da_Vinci_-_Virgin_and_Child_with_St_Anne_C2RMF_retouched.jpg/800px-Leonardo_da_Vinci_-_Virgin_and_Child_with_St_Anne_C2RMF_retouched.jpg
- *Slika 18.* Caravaggio, Obraćanje svetog Pavla, oko 1601.g.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/67/Conversion_on_the_Way_to_Damascus-Caravaggio_%28c.1600-1%29.jpg/280px-Conversion_on_the_Way_to_Damascus-Caravaggio_%28c.1600-1%29.jpg
- *Slika 19.* Diego Velázquez, Konjanički portret princa Balthasara Charlesa, 1635.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e3/Vel%C3%A1zquez_-_Pr%C3%ADncipe_Baltasar_Carlos_%28Museo_del_Prado%2C_1634-35%29.jpg/450px-Vel%C3%A1zquez_-_Pr%C3%ADncipe_Baltasar_Carlos_%28Museo_del_Prado%2C_1634-35%29.jpg
- *Slika 20.* Frans Snyders; Mrtva priroda s ulovom, voćem i povrćem na tržnici, 1614.g.
<https://www.paintingsbefore1800.com/PaintingsFF/assets/images/frans-snyders-still-life-with-dead-game-fruits-and-vegetables-in-a-market-1614..-528x404-528x404.jpg>
- *Slika 21.*, Nicolas Poussin, Obožavanje zlatnog teleta, oko 1640. godine
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/63/GoldCalf.jpg/666px-GoldCalf.jpg>
- *Slika 22.* Francisco Goya, San razuma rađa čudovišta, 1799.g
<https://i0.wp.com/allpainters.ru/wp-content/uploads/2014/09/Son-razuma-rozhdaet-chudovishh-1797.jpg>
- *Slika 23* , Francisco Goya

<https://content3.cdnprado.net/imagenes/Documentos/imgsem/de/deec/deec8f34-d84a-4e7b-b7d0-593be9e93f32/a456f5bb-6d42-46c7-af69-4fcf34427623.jpg>

- *Slika 24.* Théodore Géricault, dead cat (mrtva mačka), realizam, 1819.
<https://arthive.net/res/media/img/ox800/work/584/642920.jpg>
- *Slika 25.* Gustave Courbet, Pogreb u Ornansu, 1849.-1850.g
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a0/Gustave_Courbet
- *Slika 26.* Henri Rousseau, San, 1844.-1910.g.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/16/Henri_Rousseau_005.jpg/270px-Henri_Rousseau_005.jpg
- *Slika 27.* Raoul Dufy, Rideau de Théâtre pour le Ballet Palm Beach, 1933.
<https://catalogue.swanngalleries.com/full//814/779814.jpg>
- *Slika 28.* Edvard Munch, In the Kennel, (hr. U uzgajivačnici), od 1913. do 1915.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/94/Edvard_Munch_-_In_the_Kennel_-_MM.M.00328_-_Munch_Museum.jpg/375px-Edvard_Munch_-_In_the_Kennel_-_MM.M.00328_-_Munch_Museum.jpg
- *Slika 29.* Pablo Picasso, Guernica, 1937.g.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/hr/thumb/1/11/Picasso_-_Guernica.JPG/400px-Picasso_-_Guernica.JPG
- *Slika 30.* Giacomo Balla, Dinamičnost psa na uzici, 1912.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/thumb/3/36/Giacomo_Balla%2C_1912%2C_Dynamism_of_a_Dog_on_a_Leash%2C_oil_on_canvas%2C_89.8_x_109.8_cm%2C
[C](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/thumb/3/36/Giacomo_Balla%2C_1912%2C_Dynamism_of_a_Dog_on_a_Leash%2C_oil_on_canvas%2C_89.8_x_109.8_cm%2C)
- *Slika 31.* Salvador Dali, San uzrokovan letom pčele oko nara, sekundu prije buđenja, 1944.
<https://www.znanje.org/i/i29/09iv02/09iv0207/galerija/slike/44DreamCaused.jpg>
- *Slika 32.* Salvador Dali, Iskušanje svetog Antuna, 1946.
<https://m.vecernji.hr/media/img/45/53/e69259c62ac56599c4ad.jpeg>

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Petra Aljinović, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog/diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 28. studenog 2022

Potpis:

IZJAVA O POHRANI
DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI REPOZITORIJ
FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

Student/ica: Petra Aljinović

Naslov rada: Animalizam u europskoj umjetnosti

Znanstveno područje: Interdisciplinarno

Znanstveno polje: Obrazovne znanosti

Vrsta rada: Diplomski rad

Mentorica rada: doc. dr. sc. Marija Brajčić

Članovi povjerenstva: doc. dr. sc. Dubravka Kušević i doc. dr. sc. Suzana Tomaš

Ovom izjavom potvrđujem da sam autorica predanog završnog rada i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude rad u otvorenom pristupu.

U slučaju potrebe (dodatnog) ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 28. 11. 2022.

Potpis studentice:

